

Другий кейс: постать шизофреніка (розділена суб'єктивність). Заувага про те, що концептуалізація персональної реальності має фокусуватися лише на «здоровому дорослому індивіді в стані неспанья» обмежує рамці людського досвіду, суперечачи поняттю «досвід». Шизофренік, відданий радикальній плинності часу, постійно змушений творити онтологію множинності, в якій реальне є тактильно доступним. Для шизофреніка світ є так само чужим, але з іншої причини: він ніколи не «вкладається» в поняття (наприклад, поняття миті), інстанція виробництва значень «пробуксовує» через незадовільну роботу психіки. Щоб зафіксувати реальність об'єкту та себе як його сприймача, доводиться покладатися не на власні відчуття, а на «об'єктивність» фотозйомки (Wiggins et al., 2005, p. 94). Якщо для катованого тілесне заявляє себе надлишково, щоб зазнати відчуження, то для шизофреніка фізичне є недостатнім опертям для судження.

Жорсткий психофізичний дуалізм є вразливим на рівні аргументації, а втім, «мінімальний дуалізм» (Сепетий, 2017, сс. 172–174) можливий як теза про симбіотичну комбінацію феноменального та раціонального, відповідну специфіці індивідуального досвіду.

Бібліографія

Scarry, E. (1985). *Body in pain. The making and unmaking of the world*. Oxford University Press.

Semprun, J. (2014). *Exercices de survie*. Gallimard.

Wiggins, O.P., Schwartz, M., Nadin, J. (2005). Rebuilding reality: a phenomenology of aspects of chronic schizophrenia. *Phenomenology and the Cognitive Sciences*, 4, 91–115.

<https://link.springer.com/article/10.1007/s11097-005-4738-y>

Сепетий, Д. (2017). *Свідомість як суб'єктивність: таємниця Я*. Кн. 2. Привид у машині проти демона Лапласа. Просвіта.

Політичний активізм та його акт

Іван Щербаков

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Невщухаюча жвавість дискусій навколо поняття акту в гуманітарних науках є невід'ємним підкріплюючим фактором характерного для цих наук типу публічної

риторики. Гуманітаристика сучасного європейського зразка, що її можна споглядати на різноманітних міжнародних конференціях та сторінках студентських силабусів, схильна віднести це поняття в екзистенційно-психологічну площину, надавши йому змісту індивідуального «вчинку», в якому має втілитись агентність суб'єкта, його індивідуальність та неповторність, сформульовані за етичними настановами гуманістичної психології (Fromm, 1994). Політичний активізм є для нас сьогодні єдиним можливим активізмом, оскільки акт у філософському розумінні ми сьогодні пов'язуємо лише з риторикою «боротьби» — ось чому нам легше думати про акт саме в термінах непокори або протесту. Байдуже, йдеться про боротьбу з Das Man, чи з репресивною політичною системою, — в обох випадках однаково неясно, який самий ця боротьба повинна мати вигляд, хто, як і з чим має боротися. Настава активізму як боротьби просякнута невизначеністю на рівні наміру, що відсилає не до корумпованості на рівні тих чи інших намірів, а до відсутності будь-якого конкретного наміру. Акт для сучасної публічності — це небайдужість як така.

Сучасний політичний активізм є проектом, побудованим на концепції суб'єктивності як перформативності, тобто на твердженні, що суб'єкт є продуктом свого акту більшою мірою, ніж навпаки (Butler, 1997). Будь-який суб'єкт, який на рівні свого мовлення збігається з дискурсом лівого активізму, тобто відтворює його належним чином у своїх протестах, викриттях, «скасуваннях» та інших формах ідентифікації через акт небайдужості, так чи інакше ретранслює цю концепцію принаймні на рівні акту. У протестах проти різноманітних форм ксенофобії, расизму, гендерної нерівності та інших форм нетерпимості, попри їхню повноправну актуальність на рівні змісту, завжди зберігається певна структурна невизначеність щодо місця самого акту протесту в публічній ситуації, в якій протест відбувається. Загальновідомо, що адресатом звинувачень з боку активіста завжди виступає той, для кого клопіт активіста є принципово неосяжним, оскільки їхні позиції ні в чому не збігаються на рівні концептуальних засад. У серцевині цієї невизначеності перебуває необережним чином здійснене Джудіт Батлер теоретичне запозичення поняття перформативу, якому було надано статус мовленнєвого акту ідентифікації, що передує суб'єктності та створює її шляхом перейняття та відчуження тих чи інших режимів поведінки. Акт сучасного активізму полягає у вимозі «заподіяти зміни», але адресатом цієї вимоги завжди виступає той, для кого вона є принципово незрозумілою.

Отже, протест, який у контексті сучасного активізму є завжди просто декларуванням звинувачення з певної моральної позиції, зводиться лише до інструменту перформативної ідентифікації (на кшталт гендерної), яка не збігається з жодним політичним актом. Те, що маркується з різноманітних критичних щодо активізму позицій як «культурний релятивізм», «гендерна ідеологія» чи «політики ідентичності», насправді є різними проявами одного й того самого акту — акту висловлювання небайдужості, що може бути приблизно підсумований, наприклад, у виразі: «Так більше не може продовжуватися».

Бібліографія

Butler, J. (1997). *Excitable speech. A Politics of the performative*. Routledge.

Fromm, E. (1994). *Escape from freedom*. Henry Holt and Company.

Зв'язки між філософією та активізмом

Валерія Дубова

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Авторка доповіді має особисту інтенцію поширити бачення феномену, що закладений в основу активної громадянської позиції, а саме, три мінімальні необхідні умови життєздатної Свободи Волі індивіда. «Свобода Волі» тут писатиметься з великої літери, і це свідомо авторська стратегія, адже окреслене поняття є центральним для всього тексту. Також у феноменологічних текстах категорії, що позначають фундаментальні виміри буття (Свобода, Воля, Буття, Інший), пишуться з великої на знак їхньої онтологічної ваги.

В дослідженні активізм розглянуто як розвинену форму практики Свободи Волі, що конститує, а не лише виражає її. Але перед тим, як досягти розвинутого рівня, нам треба почати. Знання, втілене на певному «носії», на кшталт наших «провідників», при тому що цей носій сам по собі не є знанням, обертається розумінням (Сватко, 2024, с. 51). Для того, щоб знання втілилося на певному «носії», воно має бути спершу визначеним. Тож, першою умовою Свободи Волі є її визначення, проте не словникове, а особистісне. Людина має на власному досвіді зрозуміти та виокремити з фону/шуму ту силу, яка рухає її особисто. Рухає через прийняті рішення, дії та відповідальність. Простеживши цей зв'язок між власним рішенням і отриманим результатом, людина знайомиться з власною Вільною Волею. Чим свідомішим буде цей процес, тим сильнішим буде розуміння, що вона існує — Вільна Воля. Як відомо, усвідомленість — це прийняття результатів власних дій, заснованих на власних прийнятих рішеннях, без відчуття провини. Якщо наші рішення та дії були хибними та призвели до небажаних наслідків, усвідомлена особистість має вжити всіх заходів щодо ліквідації цих наслідків та провести роботу над кожним із етапів процесу задля внесення необхідних змін і унеможливлення повторення небажаних наслідків.

Другою необхідною умовою життєздатної Вільної Волі є щирий мотив/ціль/імпульс. Кожна доросла свідома людська особистість має бажання. Кожен правота дієздатний громадянин України має інтенції до покращення власного громадянського